

PUBLONS ЯК ВЕБ-СЕРВІС ПІДРИМКИ ПРОЦЕСУ РЕЦЕНЗУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Новицька Т.Л., Новицький С.В.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Анотація: Метою дослідження є вирішення проблеми пошуку рецензентів та обміну звітів про рецензування на міжнародному рівні з використанням веб-сервісів. Завданням дослідження є проаналізувати існуючі системи міжнародної підтримки наукової комунікації вчених, щодо рецензування результатів наукових досліджень, та теоретично обґрунтувати використання науковцями платформи Publons. Об'єктом дослідження є процес рецензування наукових результатів, предметом дослідження є Publons як веб-сервіс, що спеціалізується на пошуку рецензентів та на обміні звітів про рецензування. У дослідженні використано методи аналізу спеціальної літератури, збір відомостей з досліджуваної проблеми, спеціалізованих джерел, публікацій вітчизняних і зарубіжних учених; методи порівняння та узагальнення. Результатом дослідження є теоретичне обґрунтування використання науковцями платформи Publons.

Ключові слова: Publons, відкрита експертна рецензія, результати наукових досліджень, Clarivate Analytics.

PUBLONS AS A WEB-SERVICE SUPPORTING THE RESEARCH PROCESS OF RESEARCH RESULTS

Novytska TL, Novitskii SV

Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine

Abstract: The purpose of the study is to solve the problem of finding reviewers and to exchange peer review reports internationally using web services. The purpose of the research is to analyze the existing systems of international support for scientific communication of scientists, for reviewing the results of scientific research, and to theoretically justify the use of the Publons platform by scientists. The object of the research is the process of reviewing scientific results, the subject of the study is Publons as a web service specializing in the search for reviewers and the exchange of review reports. The study used methods of analysis of specialized literature, collection of information on the problem under study, specialized sources, publications of domestic and foreign scientists; methods of comparison and generalization. The result of the study is a theoretical justification for using the Publons platform by scientists.

Keywords: Publons, open peer review, research findings, Clarivate Analytics.

Вступ. Наукові видання відображають динаміку розвитку науки в країні. Від взаємодії журналу та дослідника, тобто від конструктивного зворотного зв'язку з редакторами, рецензентами, видавцями журналів та автора власного дослідження залежить, наскільки актуальною, корисною для наукової спільноти опублікується наукова праця, чи буде вона зорієнтована на міжнародні норми. Саме наскільки якісний матеріал отримують науковці для ознайомлення з результатами наукових досліджень, залежить подальша їх робота у спільному чи суміжному напрямку наукового дослідження.

Постановка задачі. Постає проблема пошуку компетентних наукових співробітників у галузі освіти та науки, готових працювати над рецензуванням матеріалів та управлінням такими рецензіями, поданих до наукових журналів.

Мета. Вирішення проблеми пошуку рецензентів та обміну звітів про рецензування на міжнародному рівні з використанням веб-сервісів.

Основна частина. Одним з видів міжнародної підтримки наукової комунікації вчених, є електронні відкриті журнальні системи – системи вільно поширюваного програмного забезпечення, що забезпечують організацію та управління повним циклом видавничого процесу від завантаження рукопису на сайт, рецензування, літературного редагування до його публікації, архівування, поширення та індексації [1].

Але як правило, електронні відкриті журнальні системи є вузькоспеціалізованими, що створюються під конкретну наукову установу або для розповсюдження результатів наукових досліджень тільки з певних галузей знань. Тому постала задача створити ресурс для міжнародної наукової комунікації, за допомогою якого відбуватиметься відстеження публікацій автора, його правильна атрибуція, показників цитування результатів наукового дослідження, підтвердження експертних оглядів та історії редагування журналів в єдиному, відкритому, легко підтримуваному профілі.

Все це стало можливим завдяки платформі Publons, що була створена у 2012 році для прискорення і ефективності процесу рецензування наукових публікацій. У 2017 р. компанія Clarivate Analytics повідомила про придбання компанії Publons і її передової глобальної платформи, в кінці 2018 р. відбулося розширення платформи Publons за рахунок інтеграції з платформою Web of Science. Дана платформа поєднує в собі переваги Web of Science, ResearcherID і Publons. При цьому Publons підтверджує рецензії наукових публікацій і гарантує їх достовірність, та забезпечує колективне відкрите рецензування робіт (Open peer review – OPR).

OPR може проходити на різних етапах процесу рецензування, до або після публікації, пропонуючи розширену комунікацію і обмін знаннями між дослідниками. На відповідних платформах видавці впроваджують інструменти OPR для заохочення більш широкого та прозорого обговорення в процесі рецензування.

Експертна рецензія - це метод наукової гарантії якості, який служить для перевірки надійності, сутності та оригінальності результату наукового дослідження, для оцінки та сприяння його вдосконаленню до тих пір, поки він не відповідатиме необхідним стандартам для цих критеріїв, а також іноді для вибору "відповідності" [2]. Під експертною рецензією тут розуміється формальний науковий процес, коли редактор надсилає копії рукопису нейтральним стороннім фахівцям, достатньо обізнаним з досліджуваною науковою тематикою, щоб можна було коментувати якість рукопису та придатність її для публікації.

Стандартна експертна рецензія, як правило, відповідає наступним вимогам [2]:

- Анонімність: особи рецензентів приховані від авторів, або автор і рецензент невідомі один одному. У деяких випадках особистість авторів також прихована від редакторів.
- Конфіденційність: процес відбувається в закритому режимі, а рецензії не публікуються.
- Вибірковість: рецензента обирає редактор.

Профіль Publons відображає перевірену експертом наукову працю і історію редагування у всіх журналах. Publons підраховує перегляд публікацій, окрім деяких показників, які оцінюють якість робіт. Ці показники присвоюються учасниками, коли вони завантажують рецензію в Publons, а результат оприлюднюється лише тоді, коли стаття вже опублікована. При цьому використовуються такі метрики [3]:

1. Якість: від 1 до 10. Рецензенти оцінюють якість публікації в залежності від того, на скільки добре було виконано дослідження, які методи використовувались у дослідженні і на скільки висновки підтверджуються даними. Коли публікація була оцінена більш ніж один раз – береться середній результат.

2. Значення: від 1 до 10. Вимірюється актуальність і новизна публікації, оцінюючи, чи пропонується у статті нове розуміння концепту, чи могли результати наукових досліджень заохочувати на нові напрямки досліджень і, на скільки це може бути цікаво для ширшої аудиторії. Якщо публікація була оцінена більш ніж один раз - береться середній результат.

3. Загальна оцінка Publons: ця оцінка є середньою величиною між якістю і значимістю, і це підсумовує якість результату дослідження.

4. Кількість рецензій: кількість рецензій, отриманих за статтю. Може бути кілька рецензій від одного і того ж рецензента, і вони можуть бути зроблені до публікації або після публікації.

5. Бали: кількість індивідуальних оцінок за статтю. На відміну від кількості рецензій, кожен учасник може оцінити статтю тільки один раз.

6. Цитати WoS: кількість посилань, які отримує стаття. Цей показник виходить від WoS, тому що вона також належить Clarivate.

Згідно з цим кожному рецензенту присвоюються оціночні бали і підраховується рейтинг.

Порівняльний аналіз сучасного стану кількості учасників, які приймають участь в рецензуваннях в Україні наведено в таблиці 1.

Використання Publons в Україні

Таблиця 1

Дата зрізів	Загальна кількість, профілі яких зареєстровані в Publons	Загальна кількість рецензентів, які входять у «top 1% reviewers» з профілями в Publons	Загальна кількість перевірених рецензентів, яких додали афілійовані дослідники	Кількість перевірених рецензентів, яких додали афілійовані дослідники за останні 12 місяців	Кількість перевірених записів редакторів
16.07.2019	28551	12	2312	833	Немає даних
26.04.2020	40967	25	7618	2594	232

Як видно з таблиці в період 9 місяців, загальна кількість учасників зросла на 143%, а кількість учасників в «top 1% reviewers» на 200%.

Отже, «Publons – база науковців, рецензентів і інструмент для видавців і редакторів, що дозволяє шукати рецензентів, автоматизувати роботу з ними і підвищити її ефективність» [4].

Висновки. Publons - це сервіс, що допомагає рецензентам отримати визнання за свою роботу, а не сервіс для оцінки публікацій [3]. Цей ресурс адресовано науковому співтовариству і його мета полягає в тому, щоб створити відкритий простір, який може поліпшити систему колегіального огляду результатів наукових досліджень, зробивши її більш швидкою, ефективною і дієвою.

Список використаних джерел

1. Лупаренко Л.А., «Використання електронних журнальних систем відкритого доступу для випуску науково-освітніх видань: порівняльний аналіз програмного забезпечення», *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 5 (25), 2011. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/573>

2. Tony Ross-Hellauer,1 and Edit Görögh, «Guidelines for open peer review implementation», *Research Integrity and Peer Review*, volume 4, 2019.

3. Jose Luis Ortega, «Exploratory analysis of Publons metrics and their relationship with bibliometric and altmetric impact», *Aslib Proceedings*, November 2018. [Електронний ресурс]. Доступно:

https://www.researchgate.net/publication/328902995_Exploratory_analysis_of_Publons_metrics_and_their_relationship_with_bibliometric_and_altmetric_impact

4. Тихонкова І., «Про що говорять авторські профілі Publons, ResearcherID, ORCID та інші»: [презентація PowerPoint], *Інформаційно-аналітичні ресурси та навчання*. - 17 липня 2019 р.